

*Novoszáth Péter*

# **A pénz bálványimádásáról, szemeteskosár-kultúráról, maradékokról, egy rendszerről, amelynek háborúznia kell a túléléséért**

## **About the Worshipping Money, Dustbin Culture, Human Residues and a System That Must Make War to Survive**

### **ÖSSZEFOGLALÁS**

Péter apostoli székébe olyan pápát választottak meg 2013-ban, aki közelről megismerte egy bizonyos liberális demokrácia katasztrófáit. Sokakat kényelmetlenül érint, hogy oly gyakran beszél a szegénységről, hogy kritikával illeti a pénz bálványimádását, amelyen társadalmunk láthatóan mindinkább alapulnak, s amely immár korlátlan egyeduralomra tett szert.

### **SUMMARY**

In 2013 St Peter's apostolic chair was occupied by an elected pope who had had the opportunity eye-witness the disasters caused by Liberal democracy from close. Many people are uncomfortable with his frequent mentioning of poverty and criticism of idolatry, the cult of money, which increasingly forms the basis of and has by now become the sole predominant concept in our societies.

---

DR. NOVOSZÁTH PÉTER, a közgazdaság-tudomány kandidátusa, egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, KTK Közpénzügyi Tanszék (novoszath.peter@uni-nke.hu).

Amikor 2013 márciusában Jorge Mario Bergoglio argentin bíborost megválasztották a katolikus egyház új pápájának, a világot nemcsak az foglalkoztatta, mit tesz majd pápaként, hanem az is, hogy hogyan gondolkodik a világról, társadalomról és gazdaságról. Még ha a „világ végéről” választották is meg Jorge Mario Bergogliót, már megválasztása pillanatában olyan több évtizedes tapasztalatok birtokában volt, amelyek egész életére meghatározták hitvallását a világról, és alapozták meg azokat a döntéseit, szemléletét, amelyet ma is képvisel. Átéltve Argentína gazdaságának és pénzügyeinek a teljes összeomlását, több millió család oltalom nélkül maradását, nem véletlen az, hogy elsőként a pápák közül éppen a Ferenc nevet választotta magának felavatásakor. Jelezve ezzel is hitét és elkötelezettségét az általa vallott felfogás szerinti egyház feladatainak és jövőjének megújításáról. Ferenc pápa igen rövid idő alatt belopta magát minden katolikus szívébe, megerősítette őket hitükben és életszeretetükben, és elismerést váltott ki az ateisták és a más vallásúak körében is. A *Ferenc pápa. Ez a gazdaság öl* című könyvben elsősorban a gazdaságról összegyűjtött gondolatai olvashatók.

Az argentin válság idején csak a főváros, Buenos Aires lakónegyedeiben kétmillió olyan fiatal élt, aki se nem tanult, se nem dolgozott. Bergoglio, a Buenos Aires-i főegyházmegye akkori pástora így írt erről: „Amikor Mózes felmegy a hegyre, hogy átvegye Isten törvényét, a nép a bálványimádás bűnébe esik: elkészíti az aranyborjút. A pénz mostani imperializmusa is máshoz hasonlíthatatlan bálványimádó arcot mutat. Elgondolkodtató, hogy a bálványimádás mindig együtt jár az arannyal. Ahol pedig bálványimá-

dás van, ott eltörlik Istent és az ember méltóságát, aki Isten képére lett teremtve. Így a pénz új imperializmusa elrabolja magát a munkát is, ami az az eszköz, mely által kifejeződik az emberi méltóság, az isteni kreativitás képére teremtett emberi kreativitás. A spekulatív gazdaságnak még a munkára sincs szüksége, nem tudja, mihez kezdjen a munkával. Az önmagát megtermelő pénz bálványát követi. Ezért nem félnek munkanélkülivé tenni dolgozó emberek millióit.”<sup>1</sup>

2013. szeptember 22-én Ferenc pápa Szardíniára érkezett. A szigeten a munkanélküliség kimagasló mértékű. Felvette az Alcoa<sup>2</sup> munkavédelmi sisakját, és együtt kiabálta 350 ezer hívővel: „Munkát, munkát!” Az emberek ennek hatására a sziget szószólójának kiáltották ki a pápát, miközben kifütyülték a helyi hatóságok és politikusok képviselőit. Ferenc pápa a munkáról beszélt, amely a méltóság és az élet forrása. Felszólalt a hatalmi csoportok ellen, amelyek – figyelmen kívül hagyva a közjót – globális gazdasági válságot okoztak. Munkát mindenkinek – ám az legyen méltó, ne rabszolgamunka, olyan, amely tiszteletben tartja a pihenést és a teremtett világot.<sup>3</sup>

Ferenc pápa az *Evangelii gaudium* kezdetű első programadó dokumentumában többek között így írt: „Ahogyan a *ne ölj* parancsolat világos határt szab az emberi élet értékének biztosítására, úgy ma ki kell jelentenünk: Nemet mondunk a kirekesztésen és az egyenlőtlenségen alapuló gazdaságra. Ez a gazdaság öl. Miként lehetséges, hogy nem hír, ha egy hajléktalan öregember megfagy az utcán, ellenben hírértékű, ha két pontot esett a tőzsde. Ez kirekesztés. Nem tűrhető tovább, hogy élelmiszert dobjunk el, miközben tömegek éheznek. Ez egyenlőtlenség. Ma

mindez a versenyhez és az erősebb törvényéhez igazodik, mely szerint az erős felfalja a gyöngébbet. [...] Ennek következtében néptömegek érzik magukat kirekesztettnek és peremre sodródottak: munka, kilátás, kiutak nélkül. Az embert olyan árucikknek tekintik, akit használni lehet, majd eldobni. Elindítottuk a *szemetes kosár* kultúráját, amely egyenesen elősegíti mindezt. Már nem a kizsákmányolás és az elnyomás egyszerű jelenségéről, hanem valami újról van szó: a kirekesztés révén gyökerében sérül az életterünkül szolgáló társadalomhoz való tartozás: már nem zátonyra futva, nem a perifériára kerülve vagy a hatalom nélkül élnek abban emberek, hanem egyenesen azon kívülre kerültek. A kirekesztettek nem *kizsákmányoltak*, hanem elutasítottak, *maradékok*.<sup>4</sup>

Amikor Ferenc pápa 2014. szeptember 20-án kinevezte Chicago új érsekét, egyértelművé vált, hogy egyes körök mennyire rosszul érzik magukat attól, hogy az egyház nagyobb figyelmet szentel a társadalmi kérdéseknek. Az új érsek, az 1949-ben született Blase Joseph Cupich megvédte az *Evangelii gaudium* társadalmi kérdésekkel foglalkozó pontjait az ultraliberális amerikai konzervatívok kritikáitól, emlékeztetve őket arra, mekkora az értéke a népek közötti szolidaritásnak. Ugyanakkor elítélte azon álláspontjait, amelyek kevésbé összeegyeztethetők az egyház társadalmi tanításaival. Az általa még Rapid City püspökeként alapított pro-life (életvédő) bizottságot a társadalmi igazságossággal foglalkozó bizottsággá alakította, kitágítva annak megnyilatkozási spektrumát, szembehelyezkedve a halálbüntetéssel, reformot sürgetve a bevándorlás terén, elkötelezettséget mutatva a szegények iránt.<sup>5</sup>

A szociális jogállamot, különösképpen a munkához való alapvető jogot nem sza-

bad lebontani – vélekedett Ferenc pápa 2014. október 2-án a Iustitia et Pax Pápai Tanács közgyűlésének résztvevőivel intézett beszédében. „A szociális állam alapvető jó a méltóság, egy család megalapítása, a közjó és a béke megvalósítása tekintetében. [...] A szociális államot nem lehet olyan változónak tekinteni, amely a pénzügyi és monetáris piacoktól függ.<sup>6</sup> A *Caritas in veritate* kezdetű enciklikában, amely értékes útmutatásokat nyújt a katolikusok társadalmi, intézményes, gazdasági, pénzügyi és politikai jelenlétéhez, Ferenc pápa a globalizáció jótéteményeire és veszélyeire hívta fel a figyelmet. A globalizáció jelentősen megnövelte az államok összességének aggregált gazdagságát, egyszersmind egyes államok saját gazdagságát, ám el is mélyítette a különböző társadalmi csoportok közötti szakadékot, egyenlőtlenségeket és a szegénység új formáit teremtve meg még a leggazdagabbnak tartott országokban is.<sup>7</sup>

Önálló könyvet is megérdemelnének Ferenc pápának a békéért és különösen a háború ellen történő kezdeményezései, elmondott gondolatai. A pápa 2014 májusában rövid, ám igen intenzív zárandoklatot végzett a Szentföldön. Ennek során meghívta a Vatikánba az izraeliek és palesztinok közötti békéért való közös imára és könyörgésre Simon Peresz izraeli és Mahmúd Abbász palesztin elnököt. Az elnökök és a pápa mellett a konstantinápolyi ökumenikus pátriárka, Bartholomaios is részt vett az imádságon. 2014 júniusában interjút adott a témában újságíróknak, amely a *La Vanguardia* című napilap június 12-i számában látott napvilágot. Ebben egyebek között kijelentette: „Kidobunk egy egész nemzedéket, hogy fenntartsunk egy gazdasági rendszert, amely már nem működik, egy rendszert,

amelynek háborúznia kell a túlélésért, ahogyan azt a nagy birodalmak mindig is tették. Miután azonban belátták, hogy nem lehet kirobbantani a harmadik világháborút, helyi háborúkba kezdtek. Ez vajon mit jelent? Azt, hogy fegyvereket gyártanak s adnak el, és ily módon kétségtelenül egyenesbe hozzák a bálványimádó gazdaságok, a nagy világgazdaságok egyenlegeit, amelyek feláldozzák az embert a pénz bálványának oltárán.”<sup>8</sup>

Ez a könyv elsősorban abban különbözik számos, a gazdaságról és közgazdaságtanról írt sok másiktól, hogy a gazdasági eszmék mindig szoros kapcsolatban maradnak a valósággal, és nem igyekeznek elfedni azt. Nem arra törekszik, hogy osztályozzon, kategorizáljon, hanem számot vessen és tanítson valós személyek sorsa révén. Egységben szemléli a globalizációt és a lokalizációt, a különféle gazdasági tevékenységek gyökereit, úgy, ahogy azok előtörnek a történelem és az egyes helyek közösen megélt és megtapasztalt világából. Hívó és ateista, szegény és jómódú, mindenki találhat benne megfontolan-

dót, mivel minden jóakarátú embernek szól, akiben van elég bátorság ahhoz, hogy kérdőre vonja azokat, akik kormányozzák őket. Annak érdekében, hogy több elköteleződés legyen bennük, és fogalmazzanak meg és valósítsanak meg hosszú távú terveket, valamint építsenek fel a mainál sokkal igazságosabb és befogadóbb társadalmakat a ma élők és az eljövendő nemzedékek számára.

(*Andrea Tornielli – Giacomo Galeazzi: Ferenc pápa. Ez a gazdaság öl. Jezsuita Kiadó, Budapest, 2015, 231 oldal.*)

#### JEGYZETEK

- <sup>1</sup> Andrea Tornielli – Giacomo Galeazzi: *Ferenc pápa. Ez a gazdaság öl.* Jezsuita Kiadó, Budapest, 2015.
- <sup>2</sup> Aluminium Company of America.
- <sup>3</sup> Tornielli–Galeazzi, i. m. 45. o.
- <sup>4</sup> Uo. 59–60. o.
- <sup>5</sup> Uo. 99–100. o.
- <sup>6</sup> Uo. 135. o.
- <sup>7</sup> Uo. 136. o.
- <sup>8</sup> Uo. 164–165. o.